

1. Avrupa'da kültürlerarası öğrenme ve değerler

1.1 Avrupa nedir ve nereye doğru gidiyor

1.1.1. Avrupa: Bir çeşitlilik yaklaşımı

Dünya ekonomisi, politika ve tarihinde Avrupa her zaman önemli bir rol oynamıştır. Bugün de Avrupa yalnızca coğrafii veya politik bir terim değil, aynı zamanda farklı Avrupa kurumlarının, içinde yaşamını sürdürenlerin tamamının ve dünyanın geri kalanının dile getirdiği bir dizi kavramı temsil eder. Bu kavramlar hakkında çok sayıda farklı algılama bulunmasına karşın her birinin birleştiği nokta şudur: Avrupa bizim ortak evimizdir.

Gerçekte Avrupa her zaman uygarlığın evrimi için olduğu kadar devrimler ve, maalesef, dünya ölçeğinde savaşlar için de itici bir güç olagelmiştir.

Bugün bu “eski kıtanın” yeni bir yüzü var: Artan ve değişen bir çeşitlilik; kökleri tarihte yatan bir çeşitlilik. Sömürgecilik bunun bir parçası. Ortaçağdan yakın zamanlara kadar (Birleşik Krallık, Portekiz, İspanya, Fransa gibi) birçok Avrupa ülkesi farklı kıtalarda sömürcülere sahipti. 1950'lerin sonu ile 1960'larda bu sömürgelerden göçmen işçiler Avrupa ülkelerine davet edilmişlerdi. Bugünlerde ise birçok insan kıtalar arasında, bazen turist olarak, çoğunlukla ise kendi iradeleri dışında, kendi ülkelerindeki zorlayıcı olaylar nedeniyle zorunlu göçmenler olarak yer değiştirmekte. Bugün Kuzey Afrika kökenlilerin Fransızlarla ya da Hintlilerin İngilizlerle kapı komşusu olarak yaşaması oldukça normal. Bir Çinliyi, Roma kökenliyi ve siyah bir göçmeni veya Balkanlar'dan bir sığınmacıyı da eklediğimizde resim tamamlanmakta. Bu çeşitlilik yüzyıllar boyunca Avrupa'yı diğer kıtalarla yakından ilişkilendirmiştir. Bugünkü Avrupa, bir arada yaşayan bu insanlar ve kültürlerin oluşturduğu zenginlik olmadan düşünülemez.

On yılı aşkın zamandır Soğuk Savaş sona ermiş durumda ve Doğu ve Batı Avrupa arasındaki demir perde eski biçimiyle varlığını sürdürmemekte. Ancak insanlar hâlâ birbirlerini, kapı komşularını, iş arkadaşlarını tanımıyor. Ortak geleceğimiz için birbirimizi daha yakından tanımaya ve önyargılarımız ve yanlısalarımız üzerinde durmaya gereksinimimiz var ve buna zorunluyuz. Kendi kültürünü ve grup değerlerini korumak her insanın normal bir tepkisidir. Bu yüzden de dünyanın geri kalanına etiketler yapıştırmak kolaydır. Ancak bugünün gerçekliği çevremizdeki insanların farklılığını/farklı kültürlerini kabul et-

sek de etmesek de tek bir toplum içinde birlikte yaşamının yollarını bulmamız gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Aksi takdirde ikilemimiz:

Olmak ya da olmamak

Avrupa'nın tarihine baktığımızda bu farklılıkları kabul etmenin ve bunlarla birlikte barış içinde yaşamının hiçbir zaman kolay olmadığı açıkça görülüyor. Çıkarlar ve politika, çatışmaları körükleyerek politik ve sosyal gücün veya coğrafi bölgelerin yeniden dağılımını olası kılmak amacıyla insanları etnik, dini ve diğer farklılıkları temelinde bölmektedir.

Bu durum Birinci ve İkinci Dünya Savaşları, Soğuk Savaş, Avrupa'daki diğer kalıcı anlaşmazlıklar (İrlanda, İspanya, Kıbrıs vb.) ve Balkanlar ve Kafkaslardaki yeni çatışmalar için geçerli.

1947 seçim kampanyası sırasında Britanya'nın savaş zamanındaki lideri Winston Churchill şu soruyu sormuştu: “Şimdiki Avrupa nedir?” Yanıtını da kendisi vermişti: “Bir moloz yığını, ölümler mahzeni, nefret ve şiddetin sarıp sarmalayabileceği bir yer.” Bu kaygılı görüş abartılı da değildi. İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa küller içindeydi; peki tarihin dersleri bizim için ne kadar öğretici oldu? Churchill'in görüşü neden Avrupa'nın bazı bölgeleri için halen geçerli?

Bu savaşlarda milyonlarca insan öldü. Birçoğu halen acı çekiyor ve İkinci Dünya Savaşı sonrasından çok da farklı olmayan koşullarda yaşıyor. Diğerleri öldürülebilecekleri korkusuyla evlerine geri dönmeye çekiniyor. İnsanlar kendi üzücü deneyimlerinden öğrenmedikçe, kendilerine eziyet edenlerin kullandığı yöntemlerin aynalarını –çoğunlukla önceki anlaşmazlığın parçası bile olmayan– diğerleri üzerinde sürdürdükçe bu küresel sorun sürecek.

Bu tür durumlarda, Avrupa yurttaşı, uluslararası kuruluşların anında tepki vermesini ve bütün sorunlara çözüm getirmesini beklemektedir. Ancak birçok Avrupa yurttaşı, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği arasındaki ayrımın farkında değildir; farkında olanların da çok azı bu kuruluşların tarihi, politikaları ve değerleri hakkında bilgi sahibidir. Barışçıl bir Avrupa yaratma yolunda çalışan kurumlar olarak Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü ve Avrupa Birliği'ni görüyoruz. Bu kurumların tarihi ve değerlerine bir

göz atmak ve sundukları olanaklar ve sınırları hakkında bilgi sahibi olmak da oldukça önemli. Bu bilgi, bu kurumların ulusal ve yerel düzeyde farklı kurumları ve örgütleri desteklemek için geliştirdiği araçları ve deneyimleri en iyi şekilde kullanmaya ve aktarmaya da yardımcı olacaktır.

İnsanlar çoğunlukla kendi sorunlarını kendilerinin çözmesi için yeterli güce sahip olduklarının farkında değildiler. Ve çoğu zaman kendi somut eylemleriyle kendi toplumlarına daha fazla yardım edebilirler. Burada özellikle sivil toplum kuruluşları ve genç insanlara rol düşmektedir.

1.1.2 Avrupa kurumlarının tarihi ve değerleri üzerine birkaç söz

5 Mayıs 1949'da Londra St. James Sarayı'nda Avrupa Konseyi'nin tüzüğünü oluşturan anlaşma on ülke tarafından imzalandı: Belçika, Fransa, Lüksemburg, Hollanda, Birleşik Krallık, İrlanda, İtalya, Danimarka, Norveç ve İsveç.

Bugün (Haziran 2000) Avrupa Konseyi'nin 41 üye ülkesi bulunmaktadır* ve Konseyin amaçları insan hakları, çoğulcu demokrasi ve hukukun üstünlüğünün korunması, Avrupa'nın kültürel kimliği ve çeşitliliği hakkındaki duyarlılığın desteklenmesi, Avrupa toplumunun karşısında bulunduğu sorunlara çözümler aranması, politik, yasal ve yapısal desteklerle Avrupa'nın demokratik istikrarının güçlendirilmesidir.

Bu Avrupa kurumunun bütün kıta çapında çalışmalarında bulunduğu gerçeği Avrupa'nın ne kadar yaygın ve çeşitlilik barındırıcı karakterde olduğunun ve aynı zamanda günümüzün genişleyen Avrupa'sında bu kuruluşun politik rolünün ne kadar önemli olduğunun göstergesidir.

1950'de Jean Monnet'nin Avrupa kömür ve çelik endüstrilerinin birleştirilmesi programı Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman tarafından önerildi. Schuman Planı "Artık gösterişli sözler zamanı değildir." diyordu: "Barışın gerçek bir şansı olması için öncelikle bir Avrupa olmalıdır." Sonraki sene altı ülke Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'na (AKÇT) katıldı: Fransa, Almanya, İtalya,

* Kılavuzun yazıldığı tarihten bu yana yeni eklenen üyelerle birlikte Avrupa Konseyi'nin üye sayısı 44'e çıkmıştır (ç.n.)

** Kılavuzun yazıldığı tarihten bu yana değişen koşullar sonucu AB'ye 13 ülke adaydır. Bunların Türkiye dışında kalan 12'si müzakereleri sürdürmektedir ve Bulgaristan ve Romanya dışında 10 ülkenin 2004 yılından itibaren tam üye olmaları beklenmektedir (ç.n.).

Belçika, Hollanda ve Lüksemburg. Britanya'nın liderliği üstlenmesi bekleniyordu, ancak bu beklenti AKÇT'ye katılmanın getireceği egemenlik devri engeline takıldı.

1955'te AKÇT'nin altı üye ülkesinin temsilcileri daha kapsamlı bir ekonomik birliği tartışmak için Sicilya'da toplandılar. Sonuç olarak 1957'de Roma Anlaşması'nın imzalanmasıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu ya da popüler adıyla Ortak Pazar'ın kuruluşu onaylanmış oldu.

Kurucularının –Monnet, Spaak, Schuman ve diğerlerinin– gözünde ise Avrupa Birliği'nin uzun dönemde politik bir birlik olma perspektifi de bulunmaktaydı. Bugün 15 ülke AB'ye üyedir, 5 aday katılım müzakerelerinde bulunmaktadır ve 6 aday da müzakerelere davet edilmiştir.**

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü (AGİT) ise 55 katılımcı ülkesi sayesinde Vancouver'dan Vladivostok'a uzanan bir coğrafi bölgeyi içine alan Avrupa çapında bir güvenlik örgütüdür. Birleşmiş Milletler şartının 6. bölümü altında yer alan bir bölgesel düzenleme olarak AGİT, bölgede erken uyarı, çatışma önleme, kriz yönetimi ve çatışma sonrası rehabilitasyon için ana araç olarak oluşturulmuştur.

AGİT, 1975'te Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) adı altında Doğu ile Batı arasında diyalog ve görüşmeler için çok taraflı bir forum olarak oluşturuldu. 1990'daki Paris zirvesi AGİK'e yeni bir yön verdi. Yeni bir Avrupa için Paris Şartı'nda AGİK'in Avrupa'daki tarihi değişim ile başa çıkılmasına katkıda bulunması ve soğuk savaş sonrası dönemin yeni sorunlarına tepki vermesi bekleniyordu. 1994'teki Budapeşte zirvesinde AGİK artık sıradan bir konferans olarak kalamayacağından, adı AGİT'e çevrildi.

Bugün AGİT Avrupa'da işbirliği yoluyla güvenliğin korunmasında öncü bir rol üstlenmekte. Bu hedefe ulaşmak için diğer uluslararası ve bölgesel örgütlerle yakın işbirliği içinde çalışarak ve çok sayıda bağımsız kuruluşla yakın ilişkiler içinde çalışmalarını sürdürüyor.

1.1.3 Avrupa'nın karşı karşıya bulunduğu sorunlar

Şu anda Avrupa ekonomik, politik ve coğrafi yenden yapılanma sorunlarıyla karşı karşıya. Ancak en büyük sorun barışın korunması ve istikrarın desteklenmesi. Politik sistemler ise bunun için orta ve uzun dönemli stratejiler geliştirme, farklı kuruluşlara barış içinde bir Avrupa'nın inşası yolun-

da politikalarının uygulanması için işbirliği olanakları sunma sorunlarıyla karşı karşıyadır.

Son olarak, Avrupa kendisine küresel politika ve ekonomide sorunların dünya çapındaki boyutlarına duyarlı, dünyadaki bütün insanların yararına olan değerlerin savunuculuğunu yapan yapıcı ve sorumlu bir aktör olarak yeni bir rol tanımlamak durumunda. Bunun gibi hedeflere ulaşılmaması için farklı kurumlarca çeşitli araçlar geliştirilmiştir: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, farklı çerçeve sözleşmeler, birleştirici programlar, Ortak Pazar'ın kurulması için önlemler gibi.

Avrupa kurumlarının çalışmaları, barışçıl bir Avrupa yapılanması yolunda, Doğu ile Batı arasındaki uçurumun kapanması, azınlık gruplarının katılımının teşvik edilmesi için önemli bir rol oy-

nayan, kültürlerarası bir toplum yapılanmasını destekleyen değerlere dayanmaktadır. Avrupa'nın yapılanmasında bütün halklar tam olarak ve eşit düzeyde katılım gösterebilmelidirler. Bu yüzden, insanların bir arada yaşamayı öğrenmesi için yalnızca Avrupa politikası düzeyindeki çalışmalar değil, ulusal ve yerel düzeyler de ayrı bir önem taşımaktadır.

Bu yayında kültürlerarası öğrenme ile insan haklarına saygı, azınlık haklarına saygı, dayanışma, fırsat eşitliği, katılım ve demokrasi arasındaki ilişkileri inceleyeceğiz. Bunlar kültürlerarası öğrenmenin değerleridir; ancak aynı zamanda Avrupa kurumlarının ifade edilmiş değerleri, Avrupa işbirliği ve bütünleşmesinin temelidir. Bu değerler nasıl aynı zamanda Avrupa yurttaşlarının değerleri haline getirilebilir?

1.2. Yeni çıkış noktaları

Bu zor dönemde kültürel olarak bu kadar çeşitli ve diğer kıtalarla sürekli olarak bağlantılı olan Avrupa'nın şimdiki gerçekliğini bazı gelişmeler belirliyor. Küresel –ve artan ölçüde küreselleşen– dünya çerçevesinde düşünüldüğünde bu gelişmelerin kültürlerarası perspektifi özellikle daha da çok işin içine kattığı görülüyor. Bu gelişmeler yeni çıkış noktalarını zorlayarak Avrupa içinde ve dünyanın diğer bölgeleriyle kültürel diyalog için önemli katalizörler olabilirler.

Tek Avrupa: Çeşitliliğin bütünleşmesi mi?

Demirperdenin yıkılması sonrasında Avrupa ülkeleri yeni bir yakınlaşma sürecinin içindeler. Geçmişin politik, dini ve ekonomik bölünmeleri özellikle Doğu ile Batı arasında farklı ve bazen de karşıt gelişmelere yol açmıştı. Bu deneyimler hakkında konuşmak, kültürel ve politik anlayışın sınırlılığı yüzünden karmaşık ve zor bir uğraştır. Bu çabaların kültürel, dini, toplumsal, ekonomik ve politik bütün boyutlarını ele almak oldukça zordur. Avrupa'da yakınlaşma, farklı ülkelerin yurttaşları arasında diyalogun geliştirilmesi, karşılıklı öğrenme ve zenginleşme ve son olarak, daha büyük ölçekte, dünyanın diğer bölgeleriyle ilişkilerimizi yeniden tanımlama için bir şans yaratabilir.

Geçmiş ve gelecekteki (hoş olmayanlar da dahil) gelişmeler, ideolojik gerilimler ve farklı deneyimler üzerine açık bir diyalog mümkün müdür? Eşit düzeyde bir bütünleşme için çabalayacak mıyız? Korkularımızı ve umutlarımızı birbirimize anlatabileceğimiz, birbirimizi tanıyabileceğimiz etkileşim alanlarını nasıl yaratabiliriz? Yurttaşlar olarak Avrupa'nın yapılanması için bir diyaloga nasıl katılabiliriz? "Birleşik" bir Avrupa hâlâ farklılıkların değerli sayıldığı, çeşitliliğin korunduğu bir Avrupa mı olacak? "Birleşik" bir Avrupa, sonunda dünyanın tüm köşelerinden kültürlerle karşı açık bir Avrupa olacak mıdır?

Küreselleşme: Birleşmiş mi, tekleşmiş mi?

Ekonomik düzeyde artan küreselleşme insan yaşamının kişisel, toplumsal ve kültürel bütün alanlarında değişikliklere yol açıyor. Bireysel sorumluluğun aynı anda hem arttığını, hem de yok olduğunu gözleyebiliyoruz. Zengin ile

yoksul arasındaki uçurum büyüyor, ancak birbirleri üzerindeki etkileri daha az görünür hale geliyor. New York'taki bir borsacı Kuala Lumpur'daki bir çocuğun yaşamı hakkında bilmeden karar verebiliyor, ancak tersi mümkün olmuyor. Nedenleri bulmak daha zor hale geliyor. Dünyanın Dünya Futbol Kupası gibi ortak kültürel etkinliklerle ilgilenecek birbirine yakından bağlantılı hale geldiği görülüyor. Zaman ve mekân önemini yitiriyor. Artan iletişim teknolojisi bizi birbirimize daha da yakınlaştırıyor, bilgimizi artırıyor; ancak aynı etkiyi bu ikisini bütünleştirme becerimiz için gösterdiğini söyleyemeyiz. Bu karmaşık dinamiklerle başa çıkma yollarımız farklı sonuçlara yol açıyor.

Daha fazla medya erişimi daha fazla dayanışmaya yol açacak mı? İnternet ile birbirine bağlı bir dünya demokrasi ve insan haklarını destekleyecek mi? Daha fazla duyarlılık tarihi değiştirebilir mi? Bütün bu bilgiden gerçek etkileşimler ve yeni çözümler için yeni çıkış noktaları olarak kullanmak için yararlanabilecek miyiz? Yakın geleceğin kültürel değerleri Coca Cola, uydu TV'ler ve McDonald's mı? Küreselleşmiş bir dünya da çoğulculuğu ve kültürel yolların bir arada yaşamasını desteklemenin ön koşulları nelerdir? Herkes için değerli bir yer içeren onurlu bir yaşam sunan bir "dünya toplumu" oluşturma şansımız var mı? Ekonomiyi ve ağları kimler kullanıyor? Zaman ve mekân algılamasındaki değişim kültürü de değiştiriyor mu?

Yeni toplumlar: Çokkültürlü mü, kültürlerarası mı?

Bugünlerde farklı kültürel altyapılardan insanlar çoğunlukla aynı toplumda yaşıyor. Bir yanda daha fazla bilgi ve hareketlilik, diğer yanda ise adil olmayan politik ve ekonomik şartlar, ülkeler arasındaki göç akışına katkıda bulunuyor. Yine de, diğer kıtaları göz önüne aldığımızda Avrupa'ya olan göç sayıca oldukça az. Sınırları bir yandan kaldırırken diğer yandan daha fazla güçlendiriyoruz (örneğin, bu Schengen Antlaşması için söylenmektedir). "Daha fazla yabancıya yer yok" bir politika haline geliyor. "İyi" ve "kötü" yabancılar, göç için "geçerli" ve "geçerli olmayan" nedenler arasında ayrımlar yapmaya başlıyoruz. Toplumlarımızın çoğu banliyölerdeki gettolar, ayrışma, ırkçılık ve dışlanma ile başa çıkmak için yeni –ya da o kadar da yeni olmayan– yollar geliştiriyorlar. Birlikte yaşamının yeni biçimleri tartışılıyor. Çokkültürlü bir toplumda farklı kültürlerden insanların basitçe yan yana yaşayıp yaşayama-

yacakları ya da yoğun etkileşimli ve bütün sonuçlarıyla birlikte kültürlerarası bir toplumun mümkün olup olmadığı sorularına yanıtlar bulmaya çalışıyoruz.

Kültürel farklılığın etkileşiminin bizim üzerimizdeki kişisel etkisi nedir? Çevremizdeki gündelik çeşitlilikle başa çıkabilecek miyiz? Bu farklılıklara yönelik bir anlayış geliştirebilir miyiz? Mahalleler, kentler ve ülkeler içinde bir arada yaşamanın çoğulcu şekillerini geliştirebilecek miyiz? Farklı kültürler merak, karşılıklı kabul ve saygı temelinde bir arada var olabilir mi? Buna ulaşmak için hangi süreçler gerekli olacak? Ne tür zorluklarla karşılaşılacaktır?

Kimlikler: Milliyetçi yurttaş mı, küresel yurttaş mı?

Bu çoğulcu ve çokkültürlü yeni toplumlarda belirsizlik de ortaya çıkıyor. Geleneksel kültürel referans noktaları yok oluyor; artan çeşitlilik kimliğimiz dediğimiz şeye bir tehdit olarak algılanabiliyor. Ulus, bölge, dini aidiyet, politik ideoloji, meslek, aile gibi ana bileşenler ve referanslar hızla değişiyor veya anlamını yitiriyor. Geleneksel aidiyet modelleri yeni kültürel anlatımlar oluşturmak için ayrışıyor ve yeniden bir araya geliyor. Sonuç olarak, yeniden, giderek daha fazla bireysel temellere dayanan yeni referanslar arayan “göçebelere” dönüyoruz. Tarikatlar gibi ideolojik olarak kapalı gruplar büyüyor, milliyetçilik canlanıyor, sorumluluk “güçlü liderlere” devrediliyor. Ekonomik belirsizlik, artan toplumsal adaletsizlik ve kutuplaşma güvenliği tehdit ediyor. Belirsiz sonuçlara yol açabilecek bir küresel anlayış, sıkça özel ve açıkça tanımlanmış bir gruba ait olma eğilimiyle değişiyor.

Değişen bu dünyada kimliğimizi ne yoluyla tanımlayacağız? Ne tür referans ve yol göstericiler bulabileceğiz? Kimlik anlayışı nasıl bir yön alacak? Yaşamlarımız için diğerleriyle sürekli diyalog ve değişim içinde, açık bir kavram geliştirebilecek miyiz? Kültürel referanslarımıza yeniden güven duyarken aynı zamanda Avrupa yurttaşları olarak küresel bir sorumluluk ve dünyaya aidiyet duymak mümkün olacak mı?

Güç: Azınlıklar ve çoğunluklar

Farklılıklarımızı koruduğumuz çeşitlilik içindeki bir dünya da güç sorunu büyük bir rol oynar. Daha güçlü ya da zayıf bir gruba ait olma, kültürel birikimimizin bir çoğunluğa ya da azınlığa ait olması farklılık yaratır. Buna uygun olarak yeni anlaşmazlıklar oluşur ya da eskileri yeniden alevle-

nir; dini veya etnik kimlik, ülkeler ve bölgeler arasında olduğu gibi, savaş ve şiddetin korkutucu nedenleri olur. “Uygarlıkların çatışması”, “kültürler savaşı” ilan edilir. Eşit düzeyde çeşitliliğe saygı duyulmadığı, çoğunluklar azınlıklar üzerinde güç kullandıkları için geçmişte çok acıya yol açılmış, insan hakları sürekli olarak ihlal edilmiştir. Bugün ise azınlıkların “haklarını” “korumaya” çalışıyoruz.

Bu haklar normal olarak algılanacak, kültürel çeşitliliğin tanınması bizi barışçı ve zenginleştirici bir bir arada yaşama anlayışına götürecektir mi? Kendimizi birbirimizi incitmeden ve tehdit etmeden farklılıklarımızla karşı karşıya gelebilir bulacak mıyız? Dünyanın kültürel ifadelerin bütünü için yeteri kadar büyük olduğunu anlayabilecek miyiz? Ortak bir insan hakları tanımı üzerine tartışabilecek miyiz? Son olarak, Avrupa diğer kıtalarla tarih boyunca ve günümüzdeki ilişkilerinden veya çeşitliliğe karşı hoşgörüsüzlük nedeniyle akan kandan dersler çıkarabilecek mi?

Bütün bu kısa yorumlar ve sorular, bu birkaç satırın ötesinde bir karmaşıklık yaratarak ortak bir karşılıklı bağımlılık çerçevesi içinde değerlendirilebilir. Politika kültür ile, kültür ekonomiyi iç içe geçebilir. Bütün bu konular her birimiz için sorulara yol açar ve belki bu soruların yanıtı her zaman bulunamaz.

Avrupa'ya, yaşamak istediğimiz dünyaya nasıl katkıda bulunabiliriz?

Olası bir katkı olarak kültürlerarası öğrenme

Eğilimler üzerine burada sunulan görüşler de, ortaya çıkan sorular da tarafsız değildir; Avrupa kurumlarının savunduğu ve amaçladığı değerlere dayalıdır ve bizim –birbiriyle etkileşim halindeki tekil bireyler olarak– aynı zamanda toplumda birlikte yaşayan yurttaşlar olduğumuz gerçeğine dayandığından politik bir görüşü yansıtmaktadır. Bu yüzden toplumlarımızın içinde bulunduğu durumla ilgili olarak ortak sorumluluklarımız bulunmaktadır.

Barışın eksikliği savaş anlamına gelir. Savaşın yokluğu kendiliğinden barış anlamına mı gelir? Barışı nasıl tanımlarız? Yalnızca “beni incitme, ben de seni incitmeyeyim” yaklaşımı mıdır? Veya daha fazlasına mı gereksinim duyuyoruz, birlikte yaşamak üzerine başka bir görüşümüz var mı? Günümüz dünyasının karşılıklı bağımlılığının her birimizi etkilediği ve içerdiğini kabul ediyorsak, belki birlikte yaşamanın yeni yollarını aramak,

ötekini bütün farklılığıyla saygı duyulacak kişi olarak anlamak zorunda kalabiliriz.

Kültürlerarası öğrenme günümüz dünyasının karmaşıklığını diğerlerini ve kendimizi daha iyi anlayarak değerlendirme çabamızın bir aracı olabilir. Dahası, yeni bir topluma açılan kapıların anahtarlarından olabilir. “Kültürlerarası öğrenme” bugünün gerçekliklerinin yarattığı sorunları daha iyi ele almamızı sağlayabilir; kültürlerarası öğrenmeyi hem günümüz gelişmeleriyle kişisel olarak başa çıkabilmek, hem de toplumda olumlu ve yapıcı bir etki bırakabilecek değişim potansiyelini yönlendirebilmek için güçlendirme olarak görebiliriz. “Kültürlerarası öğrenme kapasitemize” řu anda her zaman olduğundan fazla gereksinmemiz var.

Bu bağlamda, kültürlerarası öğrenme, toplumsal sonuçlara yol açabilecek kişisel bir gelişme sürecidir. Her zaman bizi neden bu işle uğraşmak istediğimiz, hangi görüşlere sahip olduğumuz ve bu yolla nereye ulaşmak istediğimiz hakkında düşünmeye iter. Kişisel bir kazanım ya da uluslararası bir ortamda çalışan birkaç kişi için bir lüks olarak değil, toplumlarımızda nasıl bir arada yaşayabileceğimizle ilgilidir.

Kültürlerarası öğrenme –ve bu yayın–, umarız, burada sunulan sorulara en azından bazı yanıtlar bulma çabasına katkıda bulunabilir; karşı karşıya olunan sorunları ele almaya yardımcı olabilir; sizi başka bir toplum düşlemeye çağırabilir ve özellikle yeni sorular getirebilir.

1.3. Gençlik ve kültürlerarası öğrenme: sorunlar

Genç insanlar deneyimleri genelde yoğun olarak yaşarlar ve her tür değişime açıktırlar. Çoğunlukla ekonomik ve sosyal olarak bağımlı ve karşı karşıya buldukları şartlara duyarlıdırlar. Gelişmeler karşısında ilk kaybeden ya da ilk kazananlardır. Almanya'daki artan işsizliğe veya Rusya'daki ekonomik mucizelere/felaketlere bakın; gençlik olumlu ya da olumsuz olarak her zaman anında etkilenir.

Genç insanlar küresel kültürü kot pantolonlar ya da tekno partileriyle yaşayan kesimdir, Berlin duvarına ilk tırmananlar da onlar olmuştur. Yurtdışında eğitim görür veya göçerler; sınırları yasal olarak geçerli pasaportlarla ya da yasadışı yollarla küçük teknelerde macera dolu bir yolculukla geçenler de onlardır. Sonuç olarak, genç insanlar kültürlerarası öğrenme süreçlerine, birbiriyle iletişime geçmeye ve çeşitliliği keşfetmeye en açık olanlardır.

Ancak farklı genç insanların farklı koşullar altında yaşama biçimleri, zengin, ancak zor kültürlerarası öğrenme süreçleri için her zaman uygun çerçeveyi sağlamaz. Kültürlerarası öğrenme ve gençlik çalışmalarından söz ettiğimizde karmaşık ve çeşitli altyapılardan gelen gençleri göz önüne almak durumundayızdır ve bu da çelişik görünebilecek durumlarla karşı karşıya gelmemiz anlamına gelir.

Aşağıda gençlik çalışmalarımızdaki deneyimlerimize dayanan bazı genel eğilimleri ve sosyolojik ve gençliğe yönelik araştırmaların sonuçlarını sunuyoruz. Ancak bunların yalnızca çerçeveler olduğunu ve herkese uymayabileceğini de hatırlatmak gerekir. Bir yandan toplumda genç insanın uğraşmak durumunda kaldığı farklı gelişmeleri, diğer yandan bunların kültürlerarası öğrenmenin (sonraki bölümlerde kültürlerarası öğrenmenin kuramları ve eğitsel ilkeleri üzerinde durulurken ayrıntısıyla işlenecek ve anlaşılacak) ana unsurlarıyla nasıl bağlantılandırılacağı ve çoğunlukla çelişeceğini göstermektedir.

- Çağdaş kültür artan hızla, güçlü duygulara ve çabuk sonuçlara vurgu yaparak dünyayı sürekliliği olmayan bir yoğun olaylar dizisi olarak sunar. Bu duygusal aşırı doz durumu akılcı açıklama-

malar gereksinimiyle ters düşer. Kültürlerarası öğrenme ise kopmalarla dolu, sürekli ve yavaş bir öğrenme sürecidir. Hem akli ve duyguları, hem de bunların yaşamla bağlantısını içerir.

- Genç insanların aldığı eğitimin çoğu yanıtlara vurgu yapar ve hazır kavramlar ile basit açıklama modelleri sunar. Medya ve reklamlar basitleştirmeleri kullanır ve hazır yargıları pekiştirir. Kültürlerarası öğrenme ise çeşitlilik ve farklılık, çoğulculuk, karmaşıklık ve açık sorular, tepki verme ve değişim üzerinedir.
- Gençliğe bir tüketici olarak davranıldığında, maddi bireysel arzuların tatmini çoğunlukla ön plana çıkarılır. Çok özel bir özgürlük türü öne çıkarılır: "En sağlamların yaşamını sürdürmesi." Mesleki ve ekonomik güvence eksikliği rekabeti güçlendirir. Kültürlerarası öğrenme ise sen ve ben, ilişkiler ve dayanışma ve diğerini ciddiye alma hakkındadır.
- Genç, erişkinlik süresince daha az referans noktası bulur; yaşam deneyimleri ve gerçekliğin algılanışı daha fazla parçalanmıştır. İnsanlar uyum ve istikrar ister. Kültürlerarası öğrenme ise kişisel kimliğin biçimlenmesi ve farklılaşması, anlamın değişimi, gerilimleri ve çelişkileri kabul etme üzerinedir.
- Toplum genç insana az sayıda örnek sunar ve çeşitliliğin ifadesi ve desteklenmesi, farklı olma veya davranma hakkında ısrar etmesi, baskı yerine eşit koşulları öğrenmesi için sınırlı bir mekân sağlar. Kültürlerarası öğrenme ise özellikle farklılık, çeşitli yaşam çerçeveleri ve kültürel görelilik üzerinedir.
- Gençlik kamu yaşamı söz konusu olduğunda kendini güçsüz hisseder. Günümüzün karmaşık gerçeklik ağında politik sorumlulukları ve kişisel katılım olanaklarını belirlemek güçtür. Kültürlerarası öğrenme ise demokrasi ve yurttaşlık üzerinedir; baskı, dışlanma ve bunları destekleyen mekanizmalara karşı tavır almayı öngörür.
- Politik ve kamusal tartışmalar olguları basitleştirme eğilimi gösterir ve ender olarak nedenleri araştırılır. Genç insanlara aktarılan tarihsel bellek kısa ve tek yanlıdır. Her iki etken de genç insanları karmaşık gerçekliğe hazırlamaz. Kültürlerarası öğrenme ise bellekle uğraşma, anımsama ve yeni bir gelecek için anıları aşma üzerinedir. Avrupa bağlamında kültürlerarası öğrenme ise aynı zamanda Doğu ile Batı'nın ilişkisi üzerine sağlam bir anlayış ve ortak ve farklı tarihimiz üzerine gerçek bir diyaloga girmeye hazır olmak üzerinedir.

Çok daha fazlası söylenebilir. Sunulan eğilimler farklı ülkeler ve toplumsal gerçeklikler için farklı görünebilir veya duyumsanabilir; tam da değiller-

dir, özgün de. Yine de bizi toplumlarımızın durumu ve kültürlerarası öğrenmenin bu durumla, özellikle genç insanların gözünde nasıl bağlantılandırılabilceği hakkında düşünmeye yönlendirirler.

Genç insanlarla kültürlerarası öğrenme süreçleri, onların gerçekliklerine dayalı olmalıdır. Planlanmış bir kültürlerarası öğrenme programı bu yüz-

den karşıt eğilimlerle başa çıkmak ve onları bütünleştirmek durumundadır. Açıkça tartışıldıklarında dürüst bir kültürlerarası diyalog için yeni çıkış noktaları potansiyeli sunabilirler.

Günümüzün koşullar bütünü, genç insanlar, Avrupa ve kültürlerarası öğrenme için oldukça sorunludur. Ancak bunun üzerinde çalışmayı önemli kılan tam da bu durumdur.